অসম বিধান সভা
উত্তৰদানৰ তাৰিখ-০৮/০৭/২০২৬
***তৰাযুক্ত প্ৰশ্ননং- ৫৫**
বিষয়ঃ **চুবুৰীয়া ৰাজ্যই কৰা বেদখল আৰু সীমা বিবাদ নিষ্পত্তি।**
শ্ৰী ৰেকিবুদ্দিন আহমেদ ঃ

মাননীয় সীমান্ত সুৰক্ষা আৰু উন্নয়ন বিভাগৰ মন্ত্ৰী মহোদয়ে অনুগ্ৰহ কৰি জনাবনে ঃ

(ক) অসমৰ কিমান ভূমি চুবুৰীয়া ৰাজ্যই বেদখল কৰিছে ? তাৰ বিতং তথ্য দাখিল কৰিব ।

(খ) চুবুৰীয়া ৰাজ্যৰ সৈতে থকা সীমা বিবাদ নিষ্পত্তি কৰাৰ বাবে এতিয়ালৈকে কি কি পদক্ষেপ লোৱা হৈছে ? বিতংকৈ জনাব । বিভিন্ন ৰাজ্যৰে হোৱা চুক্তিৰ ফলত অসমে কিমান মাটি ঘূৰাই পালে ? কিমান এৰি দিব লগা হ'ল, তাৰ বিতং তথ্য দিব ।

(গ) অসমৰ সৈতে সংলগ্ন আন্তঃৰাজ্যিক আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সীমান্তৰ সুৰক্ষা আৰু উন্নয়নৰ বাবে ২০১৬ ৰ পৰা এতিয়ালৈকে ধাৰ্য্য কৰা পুঁজিৰ বিপৰীতে কিমান ব্যয় কৰা হৈছে ? তাৰ বিতং তথ্য পৃথকে পৃথকে দাখিল কৰিব । কেন্দ্ৰ আৰু ৰাজ্যৰ পুঁজি ব্যয়ৰ অনুপাত কেনে ধৰণৰ জনাব ।

(ঘ) ২০১৬ চনৰ পিছত সীমান্ত উন্নয়নৰ বাবে পুঁজিৰ আবণ্টন কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে বন্ধ কৰি ৰাখিছে নেকি ? যদি ৰাখিছে ইয়াৰ কাৰণ কি ? পুঁজি অনাৰ কি ব্যৱস্থা কৰা হৈছে জনাব ।

(ঙ) শেহতীয়াকৈ খাৰুৱা তেল আৰু প্ৰাকৃতিক গেছ অন্বেষণৰ বাবে অসম-নাগালেণ্ডৰ মাজত যি চুক্তি হৈছে তাৰ প্ৰতিলিপি সদনৰ মজিয়াত দাখিল কৰিব ।

উত্তৰ

সীমান্ত সুৰক্ষা আৰু উন্নয়ন বিভাগৰ মন্ত্ৰী মাননীয় শ্ৰী অতুল বৰা দেৱে উত্তৰ দিব।

(ক) সীমান্তৰ ৰাজ্যসমূহে অসমৰ ভূমি বেদখল কৰি থকা পৰিমাণৰ তথ্য তালিকা অনুযায়ী উল্লেখ কৰা হল-:

জিলাৰ নাম	অসমৰ ভূমি বেদখল কৰা চুবুৰীয়া ৰাজ্যৰ নাম	চুবুৰীয়া ৰাজ্যই বেদখল কৰা ভূমিৰ পৰিমান (হেক্টৰ)
শোণিতপুৰ	অৰুণাচল প্ৰদেশ	১১০.০০
বিশ্বনাথ		৪৭৫৬.০০
লক্ষীমপুৰ		২৪৩৫.০০
ধেমাজি		৯৯২.০০
তিনিচুকীয়া		৭২৩৯.০০
ডিব্ৰুগড়		১০.০০
চৰাইদেউ		৬০২.০১১৭
	মুঠ	১৬১৪৪.০১১৭
যোৰহাট	নাগালেণ্ড	১৪০৭৯.১৪
শিৱসাগৰ		৮৮২৯.০০
গোলাঘাট		৩৬২৯৪.০৭
চৰাইদেউ		২৮৮.০০
	মুঠ	৫৯৪৯০.২১
গোৱালপাৰা	মেঘালয়	৩৩.৮১৫৬
কাছাৰ		৬০২.০১১৭
কামৰূপ		৮০২.৬৮২৩
কামৰূপ (মহানগৰ)		নাই
দক্ষিণ শালমাৰা-মানকাছাৰ		৩.৩৫০৫
পশ্চিম কাৰ্বিআংলং		২০০০.০০
	মুঠ	৩৪৪১.৮৬০১
হাইলাকাণ্ডি	মিজোৰাম	১০২৩.৫০
শ্ৰীভূমি		৩৭৭.৫৮
কাছাৰ		২২৭৪.৭০
	মুঠ	৩৬৭৫.৭৮
	সৰ্বমুঠ	৮২৭৫১.৮৬১৮

সীমান্তৰ ৰাজ্যসমূহৰ লগত হৈ থকা দীৰ্ঘদিনীয়া সীমা -বিবাদ লগতে বেদখল কৰি থকা অঞ্চলসমূহ বেদখলমুক্ত কৰিবলৈ অসম চৰকাৰে চুবুৰীয়া ৰাজ্যসমূহৰ লগত আলোচনাৰ মাধ্যমেৰে বহুখিনি আগবাঢ়িছে। এই আলোচনা পূৰ্ণ পৰ্যায় প্ৰাপ্তিৰ লগতে জৰীপৰ কাম সমাপ্ত হলেহে বিতং তথ্য জনাব পৰা যাব।

(খ) <u>অসম-মেঘালয় সীমা সমস্যা :</u>

অসমৰ সৈতে চুবুৰীয়া ৰাজ্যৰ সীমা বিবাদৰ ক্ষেত্ৰত অসম চৰকাৰে কেন্দ্ৰীয় গৃহ মন্ত্ৰণালয়ৰ উপদেশ মৰ্মে মেঘালয় চৰকাৰ আৰু অৰুণাচল প্ৰদেশ চৰকাৰৰ লগত দ্বিপাক্ষিক বুজাবুজি- চুক্তিৰ জৰিয়তে সীমা বিবাদ নিষ্পত্তি কৰিবলৈ ব্যৱস্থা হাতত লৈছে ।

অসম-মেঘালয়ৰ মাজত ১২ টা এলেকাৰ সীমা বিবাদ আছে। সেই এলেকা কেইটা হল-১) তাৰাবাৰী, ২) গিজাং, ৩) হাহিম, ৪) লাম্পি, ৫) বৰদুৱাৰ, ৬) বকলাপাৰা, ৭) নংৱা-মৌতামুৰ (গড়ভঙা), ৮) খানাপাৰা-পিলিংকাটা, ৯)

দেশডুমৰীয়া, ১০) ব্লক-১ আৰু ব্লক-২, ১১) পিচিয়াৰ-খান্দুলী আৰু ১২) ৰাতাচেৰা । এই ১২ টা এলেকাৰ প্ৰথম পৰ্য্যায়ত ৬ টা অঞ্চল ক্ৰমে (তাৰাবাৰী, হাহিম, গিজাং, বকলাপাৰা, খানাপাৰা-পিলিংকাটা, ৰাতাচেৰাৰ বাবে দুয়োখন ৰাজ্যই ৩ খনকৈ আঞ্চলিক কমিটি (Regional Committee) গঠন কৰি দুয়োখন ৰাজ্যৰে পাৰস্পৰিক আঞ্চলিক কমিটিবোৰে সীমান্ত এলেকাসমূহ যুটীয়াভাৱে পৰিদৰ্শন আৰু স্থানীয় লোকৰ সৈতে আলোচনা কৰি কমিটিবোৰৰ পাৰস্পৰিক মত বিনিময়েৰে নিজ নিজ চৰকাৰক প্ৰতিবেদন দাখিল কৰাৰ পিছত দুয়োখন চৰকাৰৰ যুটীয়া সিদ্ধান্ত মৰ্মে আন্তঃৰাজ্যিক সীমা বিবাদ নিষ্পত্তি কৰিবলৈ ব্যৱস্থা লৈছে। সেইমৰ্মে মেঘালয়ে দাবী কৰা ১২ টা অঞ্চলৰ ভিতৰত প্ৰথম পৰ্য্যায়ত উপৰোক্ত ৬ টা অঞ্চলৰ বাবে ইং ২৯/০৩/২০২২ তাৰিখে ভাৰত চৰকাৰৰ মাননীয় কেন্দ্ৰীয় গৃহ মন্ত্ৰী মহোদয়ৰ উপস্থিতিত নতুন দিল্লীত বুজাবুজিৰ চুক্তি (Memorandum of Understanding) দুয়োখন ৰাজ্যৰ মুখ্যমন্ত্ৰীদ্বয়ে স্বাক্ষৰ কৰে ।

পৰৱৰ্তী সময়ত দুয়ো ৰাজ্যৰ সহমতত ভাৰতীয় জৰীপ বিভাগে (Survey of India) দুয়ো ৰাজ্যৰ প্ৰতিনিধিৰ উপস্থিতিত হাহিম এলেকাৰ যুটীয়া জৰীপ আৰু সীমাৰ খুটা পোতাৰ কাম সম্পূৰ্ণ কৰা হৈছে । তেনেকৈ গিজাং এলেকাৰ যুটীয়া জৰীপ আৰু সীমাৰ খুটা পোতাৰ কাম বৰ্তমান শেষ পৰ্যায়ত আছে । তাৰাবাৰী এলেকাৰ বাবে মেঘালয় চৰকাৰে সমন্বয় বিষয়া (Nodal Officer) হাতত লোৱা যাবতীয় কাযৰ প্ৰতিবেদন পৰীক্ষণ কৰাৰ পাছত তাৰাবাৰী এলেকাৰ সীমা নিৰ্ধাৰণ ব্যৱস্থা হাতত লোৱা হব । বকলাপৰা এলেকাৰ চৰজমিন স্থিতি নিৰূপণৰ বাবে ৰাভা হাচং স্বায়ত্ব পৰিষদক দায়িত্ব দিয়া হৈছে , তেওঁলোকৰ প্ৰতিবেদনৰ বাবে অপেক্ষা কৰা হৈছে । ৰাতাচেৰা এলেকাৰ বাবে সীমা নিৰ্ধাৰণ কৰি মেঘালয় চৰকাৰৰ সহমতৰ বাবে প্ৰস্তাৱ পঠিওৱা হৈছে ।মেঘালয় চৰকাৰৰ উত্তৰৰ বাবে অপেক্ষাৰত । খানাপাৰা-পিলিংকাটা এলেকাৰ সহমতৰ সীমা নিৰ্ধাৰণৰ বাবে দুয়োৰাজ্যৰ প্ৰতিনিধিৰ উপস্থিতিত SOI ৰ দ্বাৰা যুটীয়া জৰীপ কৰি থকা হৈছে ।

বাকী থকা ৬ টা বিবাদমান অঞ্চল লামপী, দেশডুমৰীয়া, বৰদূৱাৰ, নংৱা-মউতামুৰ (গড়ভঙা), ব্লক-১ আৰু ব্লক-২ আৰু পিচিয়াৰ-খান্দুলীৰ বাবেও ৩ খনকৈ আঞ্চলিক কমিটি (Regional Committee) দুয়োখন ৰাজ্যই গঠন কৰিছে । এই আঞ্চলিক কমিটি সমূহে পাৰস্পৰিক ভাবে আলোচনা কৰি আৰু স্থান সমূহ যুটীয়া ভাবে পৰিদৰ্শন কৰি স্থানীয় লোকৰ লগত আলোচনা মৰ্মে সীমা সমস্যা সমাধান কৰিবলৈ ব্যৱস্থা লোৱা হৈছে।

<u>অসম-অৰুণাচল প্ৰদেশৰ সীমা সমস্যা :</u>

সেইদৰে অসম অৰুণাচল প্ৰদেশৰ মুঠ ৮০৪.১০ কিলোমিটাৰ দৈঘ্যৰ সীমা বিবাদ নিষ্পত্তি কৰিবলৈ দুয়োখন ৰাজ্যৰ চৰকাৰে ১২ খনকৈ আঞ্চলিক কমিটি (Regional Committee) গঠন কৰে । দুয়োখন ৰাজ্যৰে পাৰস্পৰিক আঞ্চলিক কমিটিবোৰে সীমান্ত এলেকাসমূহ যুটীয়াভাৱে পৰিদৰ্শন আৰু স্থানীয় লোকৰ লগত আলোচনাৰ লগতে কমিটিবোৰৰ পাৰস্পৰিক মত বিনিময়ৰ দ্বাৰা আন্তঃৰাজ্যিক সীমা বিবাদ নিষ্পত্তি কৰিবলৈ ব্যৱস্থা লোৱা হৈছে । সেইমৰ্মে অৰুণাচল প্ৰদেশে দাবী কৰা ১২৩ খন গাওঁৰ ওপৰত যোৱা ইং ২০/০৪/২০২৩ তাৰিখে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ মাননীয় গৃহ মন্ত্ৰী মহোদয়ৰ উপস্থিতিত নতুন দিল্লীত বুজাবুজিৰ চুক্তি (Memorandum of Understanding) কৰা হয়। তাৰোপৰি উল্লেখিত ১২৩ খন গাঁওৰ উপৰিও আগতে জৰীপ নোহোৱা এলেকা সমূহৰ যুটীয়া সীমা জৰীপ কৰিবলৈ ব্যৱস্থা লোৱা হৈছে ।

সেই মৰ্মে সীমা বিবাদ নিষ্পত্তি কৰিবলৈ খণ্ড খণ্ড কৈ আন্তঃ ৰাজ্যিক সীমাৰ মুঠ ২৯১.০৮ কিঃমিঃ অংশ দুয়োখন ৰাজ্যৰ সহমতত নিশ্চিত কৰা হৈছে| ইয়াৰে মুঠ ১৪৯.৬১ কিলোমিটাৰ দৈঘ্যৰ সীমা দুয়ো ৰাজ্যৰ প্ৰতিনিধি উপস্থিতিত যোৱা ইং ০৯/০২/২০২৬ তাৰিখৰ পৰা ১০/০৬/২০২৬ তাৰিখলৈ যুটীয়া ভাবে ভাৰতীয় জৰীপ বিভাগ (SOI) ৰ দ্বাৰা নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে । বাকী থকা অংশৰ জৰীপৰ কাৰ্য বৰ্ষা ঋতুৰ পিছত কৰা হব।

<u>অসম-মিজোৰামৰ প্ৰদেশৰ সীমা সমস্যা :</u>

অসম আৰু মিজোৰাম ৰাজ্যৰ ক্ষেত্ৰত মিজোৰামে দাবী কৰা ভূমি এলেকাৰ সীমা সমস্যা নিষ্পত্তি কৰিবলৈ দুয়োখন ৰাজ্যৰ মাজত ভিন্ন পৰ্য্যায়ত আলোচনা চলি আছে ।

<u>অসম-নাগালেণ্ডৰ সীমা সমস্যা :</u>

অসম আৰু নাগালেণ্ড ৰাজ্যৰ ক্ষেত্ৰত সীমা সমস্যা নিষ্পত্তি কৰিবলৈ মহামান্য উচ্চতম ন্যায়ালয়ত অসম চাৰকাৰে নথি ভুক্ত কৰা গোচৰ বৰ্তমাণ O.S. No. 02 of 1988 বিচাৰাধীন হৈ আছে । তাৰোপৰি দুয়োখন ৰাজ্যৰ মাননীয় মুখ্যমন্ত্ৰীদ্বয়ৰ মাজত সৌহাৰ্দ্যমূলক আলোচনা চলি আছে ।

(গ) অসমৰ সৈতে সংলগ্ন আন্তঃৰাজ্যিক আৰু আন্ত-ৰাষ্ট্ৰীয় সীমান্তৰ সুৰক্ষা আৰু উন্নয়নৰ বাবে ২০১৬-১৭ বিত্তীয় বৰ্ষৰ পৰা এতিয়ালৈকে ধাৰ্য্য কৰা পুঁজি আৰু ব্যয় কৰা পুঁজিৰ বিতং তথ্য তলত উল্লেখ কৰা হৈছে –

১) আন্তঃৰাজ্যিক সীমান্ত :

(টকা লাখ হিচাপত)

বিত্তীয় বৰ্ষ	আঁচনিৰ নাম	আৱন্টিত পুঁজিৰ পৰিমাণ	ব্যয়ৰ পৰিমাণ
২০১৬-১৭	Border Development Activities	৩০০.০০	২৬৯.৪৩
	Border Out Post (BOP)	৪৩৩.০০	১০৮.৫২
	Decentralized Planning (DCP)	৫০.০০	৫০.০০
	Specific Fund (SF)	৩০০.০০	২৫.৬৬
	Infrastructure Development (Roads & Bridges)	৩০০.০০	২৬৯.১২
২০১৭-১৮	Border Development Activities	৯০০.০০	৯২.৩২
	Border Out Post (BOP)	৩৭০.০০	৬০.১১
	Outreach Programme	৫০.০০	-

২০১৮-১৯	Border Development Activities	৮০০.০০	-
	Border Out Post (BOP)	৮৯৫.০০	৫৬১.৬৯
	Outreach Programme	১০০.০০	৪৬.৯৩
	Development of Border Infrastructure (Border Gate)	১০০০.০০	-
২০১৯-২০	Border Development Activities	১৯৫০.০০	১২৪৯.৮৩
	Border Out Post (BOP)	৮৫০.০০	৫৩০.১২
	Outreach Programme	১০০.০০	-
২০২০-২১	Border Development Activities	৪৭৫.০০	৩১৮.৬২
	Border Out Post (BOP)	৫৫৯.৪৬	২৪৫.২১
	Outreach Programme	৪৭.৫০	-
	Development of Border Infrastructure (Border Gate)	১৯০.০০	-
২০২১-২২	Border Development Activities	৩৬০.০০	৩২০.০০
	Border Out Post (BOP)	৩৪৫.৭৪	২৯৫.৭৪
২০২২-২৩	Border Development Activities	১১২৫.০০	১১০৫.০২
	Border Out Post (BOP)	৬৮৬.৫০	৬৮৬.৫০
	BOP Management Committee	৩৭০.০১	৩৭০.০১
	Outreach Programme	৯.৫০	-
২০২৩-২৪	Border Development Activities	৯৮৯.৯৯	৯৮৯.৯৯
	Border Out Post (BOP)	১৮০.০০	১৮০.০০
	BOP Management Committee	৩৩৩.০০	৩৩৩.০০
	Development of Border Infrastructure (Border Gate)	৯০.০০	-
২০২৪-২৫	Border Development Activities	৬৫৮.০০	৬২৬.২৩
	Border Out Post (BOP)	৪১০.০০	৩০০.১৩
	BOP Management Committee	২৪০.০০	২০০.০০
	Development of Border Infrastructure (Border Gate)	৪৯.৯৯	২৫.০০
	RIDF	৬০০.০০	-
২০২৫-২৬	Border Development Activities	৪৯৫.০০	৪৯৫.০০
	Border Out Post (BOP)	৩০৪.৮৫	২৮৮.১৭
	BOP Management Committee	৩১৫.০০	৩১৫.০০
	RIDF	১০০০.০০	-
	Development of Border Infrastructure (Border Gate)	৬৭.৪৯	৬৬.২৫

২) আন্ত-ৰাষ্ট্ৰীয় সীমান্ত :

বিত্তীয় বৰ্ষ	কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে মুকলি কৰা পুঁজিৰ পৰিমাণ	ৰাজ্য চৰকাৰৰ অনুমোদিত পুঁজি	মুঠ অনুমোদিত পুঁজি (কে + ৰা)	ব্যয় কৰা পুঁজিৰ পৰিমান
২০১৬-১৭	৩৪০৫.৪৮	৩৭৮.৩৯	৩৭৮৩.৮৭	৩৭৮৩.৮৭
২০১৭-১৮	৫৬০০.০০	৬২২.২২	৬২২২.২২	৬২২২.২২
২০১৮-১৯	৪৯৫০.০০	৫৫১.০০	৫৫০১.০০	৫৫০১.০০
২০১৯-২০	৬৩৩০.০০	৭০৩.৩৩	৭০৩৩.৩৩	৭০৩৩.৩৩
২০২০-২১	-	-	-	-
২০২১-২২	১১৩৪.৩৬	১২৬.০৪	১২৬০.৪০	১২৬০.৪০

কেন্দ্ৰ আৰু ৰাজ্যৰ পুঁজি ব্যয়ৰ অনুপাত ৯০:১০ ।

ঘ) ২০১৬ চনৰ পৰা ২০২১-২২ চনলৈকে আন্ত-ৰাষ্ট্ৰীয় সীমান্ত অঞ্চল উন্নয়নৰ বাবে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে পুঁজিৰ আবন্টন বন্ধ ৰখা নাছিল । ২০২১-২২ বিত্তীয় বৰ্ষৰ পৰা কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে পুঁজিৰ আৱন্টন বন্ধ কৰি ৰাখিছে যদিও ২০২৫-২৬ বিত্তীয় বৰ্ষত VVP-II নামৰ এটা নতুন আঁচনি শুভাৰম্ভ কৰিছে । এই নতুন আচনিৰ আধাৰত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ পৰা পুঁজি অনাৰ বাবে ৰাজ্য চৰকাৰে বিভিন্ন ধৰনৰ আঁচনি প্ৰস্তুত কৰি থকা হৈছে ।

(ঙ) খাৰুৱা তেল আৰু প্ৰাকৃতিক গেছ অন্বেষণৰ বাবে অসম, নাগালেণ্ড আৰু কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ মাজত যোৱা ইং ১১/০৬/২০২৬ তাৰিখে স্বাক্ষৰ হোৱা চুক্তিৰ প্ৰতিলিপি, অসম চৰকাৰৰ খনি ও খনিজ বিভাগৰ পৰা পোৱা তথ্য অনুসৰি সদনত দাখিল কৰা হ'ল।

চুক্তিৰ প্ৰতিলিপি **পৰিশিষ্ট " ক"** সংলগ্ন কৰা হ'ল ।

বিঃদ্ৰঃ - উত্তৰ NeVA portal https://cms.neva.gov.in/ ত আপলোড কৰা হৈছে ।

****

TRIPARTITE

MEMORANDUM OF UNDERSTANDING

BY AND AMONG

GOVERNMENT OF INDIA

AND

STATE GOVERNMENT OF ASSAM

AND

STATE GOVERNMENT OF NAGALAND

This tripartite **MEMORANDUM OF UNDERSTANDING** (MoU) is made and entered into on this **11th** day of **June, 2026** at **New Delhi**

BY AND AMONG

THE PRESIDENT OF INDIA, acting through the Secretary, Ministry of Petroleum and Natural Gas, Government of India having its office at Kartavya Bhawan-3, **New Delhi** - 110001 (hereinafter referred to as the "Govt. of India/ MoPNG", which expression, unless repugnant to the context or meaning thereof, shall be deemed to include his successor-in-office, administrators or permitted assignees) of the **FIRST PART;**

AND

THE GOVERNOR OF ASSAM, acting through the Chief Secretary of the State of Assam having its office at J block, Lok Sewa Bhawan, Janata Bhawan, Dispur, **Guwahati** 781006 (hereinafter referred to as "Govt. of Assam/ State of Assam", which expression, unless repugnant to the context or meaning thereof, shall be deemed to include his successor-in-office, administrators or permitted assignees) of the **SECOND PART;**

AND

THE GOVERNOR OF NAGALAND acting through the Chief Secretary of the State of Nagaland having its office at Nagaland Civil Secretariat, **Kohima** - 797004, (hereinafter referred to as the "Govt. of Nagaland/ State of Nagaland" which expression, unless repugnant to the context or meaning thereof, shall be deemed to include his successor-in-office, administrators or permitted assignees) of the **THIRD PART;**

MoPNG, State of Assam and the State of Nagaland are hereinafter individually referred to as **"Party"** and collectively as the **"Parties"**.

WHEREAS:

A. The Parties envision an energy future characterized by availability,

accessibility, affordability, efficiency, sustainability and energy security for the people of India.

B. The Parties recognize the urgent and pressing need for collaboration and cooperation to expedite exploration and extraction of mineral oil reserves in the wake of increasing energy demands of India and its dependence on imports to meet its energy requirements.

C. The Parties are determined to close the gap between the rest of the country and the North Eastern Region, and to restore the North Eastern Region to a position of national economic eminence, and have agreed to stand shoulder to shoulder with each other and have pledged themselves to rapidly realize the goals of socio-economic and political development by harnessing resources for the benefit of the people, strengthening infrastructure, establishing peace and prosperity, building capacity and institutions, and alleviating poverty.

D. The Parties recognize that the ongoing boundary dispute between the two States has remained unresolved for over six decades and has resulted in discontinuation of mineral oil operations and related economic activities in certain areas, locking of mineral oil resources/reserves and depriving the people of full economic benefits including the benefits of employment opportunities, energy access and energy security.

E. The Parties recognize that the boundary dispute between the States is sub-judice before the Supreme Court of India and adjudication of the dispute will take time.

F. The Parties recognize that socio-economic development is predicated on availability and access to energy and are keen to expeditiously explore, develop and produce the mineral oil resources situated in the **'area of interest for mineral oil operations'** as defined in clause **1.1** of article **1** below.

G. In view of the foregoing and recognizing the need and urgency of cooperation and collaboration for promoting and securing energy access, energy security, energy justice and economic benefits to the people, Parties agree that it is imperative to make an interim arrangement during the pendency of the dispute before the Supreme Court of India, for carrying out mineral oil operations in the **'area of interest for mineral oil operations'**. The Parties hereto wish to record under this Memorandum of Understanding (MoU), the terms of their mutual understanding for carrying out mineral oil operations in the **'area of interest for mineral oil operations'**.

NOW THEREFORE, THE PARTIES HERETO AGREE AS UNDER:

ARTICLE 1

SCOPE OF MoU

1.1 The MoU aims to cultivate cooperation and collaboration between the Parties for fulfilling the common objective of expeditious exploration, development and production of mineral oil resources in the **'area of interest for mineral oil operations'**, comprising of Sectors A, B, C, D, E and F **of Assam Nagaland boundary,** as agreed by the State of Assam and Nagaland more fully described in **Schedule**-I to this MoU.

1.2 To this end, this MoU lays down the framework of an interim arrangement for cooperation and collaboration between the Parties for carrying out mineral oil operations in the **'area of interest for mineral oil operations'**, during the pendency of the boundary disputes between the States.

ARTICLE 2

COMMITMENTS AND RESPONSIBILITIES OF THE GOVERNMENT OF INDIA

2.1 The Government of India, acting through MoPNG and the Directorate General of Hydrocarbons (DGH), shall extend all necessary support and assistance to the States for regulation and development of the mineral oil resources situated in the **'area of interest for mineral oil operations'.**

ARTICLE 3

COMMITMENTS, RESPONSIBILITIES AND RIGHTS OF THE GOVERNMENT OF STATES OF ASSAM AND NAGALAND

3.1 The States recognize that petroleum industry is capital intensive and agree to abide by the interim arrangement comprised in this MoU to ensure certainty, uniformity, safety and security to all Contractors and Operators, workers, machinery, equipment, movable and immovable properties etc. required for carrying out mineral oil operations in the **'area of interest for mineral oil**

5

operations'. The States shall deal with activities of local Civil Society Organizations, tribal bodies, village councils, etc. in connection with the operations.

3.2 The States, through the Committee appointed under Article 4.1, shall grant all necessary licenses, leases, permissions and clearances to companies which are or have been selected by Government of India to carry out exploration and production in areas situated in the **'area of interest for mineral oil operations'** so as to enable them to recommence and carry out mineral oil operations in the areas situated in the **'area of interest for mineral oil operations'**. The respective State shall be responsible for ensuring that the mineral oil operations are carried out without hindrance.

3.3 The States in collaboration with the Government of India will take necessary steps to promote and encourage private participation in exploration and exploitation of mineral oils in the **'area of interest for mineral oil operations'** as per the policies laid down by the Government of India in this regard.

3.4 The States shall ensure that all mineral oil operations carried out in the **'area of interest for mineral oil operations'** are carried out in compliance with the provisions of the Oilfields (Regulation and Development Act), 1948, the rules framed thereunder and all policies and implementation guidelines laid down by the Government of India in this regard from time to time and shall take all necessary steps to fully protect the mineral oil infrastructure and the investments made by any company in carrying out mineral oil operations in the **'area of interest for mineral oil operations'.**

ARTICLE 4

INTERIM ADMINISTRATIVE ARRANGEMENTS FOR MINERAL OIL OPERATIONS

4.1 Application for grant of a petroleum lease for any area situated in the **'area of interest for mineral oil operations'** shall be filed before the Government of India and both States. The Government of India shall consider the application in accordance with the provisions of the Oilfields (Regulation and Development) Act, 1948 read with the Petroleum and Natural Gas Rules, 2025 and convey its decision regarding grant of prior approval to a Committee comprising of, **two** (2) officers representing State of Assam, **two** (2) officers representing State of Nagaland and **two** (2) officers nominated by Ministry of Petroleum and Natural Gas who shall be

special invitees to the Committee. Upon receipt of the prior approval from MoPNG, the application for grant of the petroleum lease shall be considered and decided jointly and unanimously by this Committee, comprising of the authorized representatives of Assam and Nagaland, whereafter the States shall jointly grant the petroleum lease for the said area.

4.2 The States shall grant all other necessary leases, licenses, permissions, clearances, consents for carrying out mineral oil operations in any area situated in the **'area of interest for mineral oil operations'** based on the recommendations of the Committee.

4.3 The role of special invitees in Article **4.1** and Article **4.2** will be limited to giving assistance and clarification.

4.4 All statutory inspections and audits shall be carried out by a team of authorized representatives of both State Governments jointly. Two officers nominated by MoPNG shall be included in the team as representatives of the Government of India.

4.5 The Exploration & Production Companies shall be obliged to submit all data and information related to its exploration and production activities, in any area situated in the **'area of interest for mineral oil operations',** to the State Governments and the Government of India regularly and shall pay statutory levies due to the State Governments as per the terms of this MoU. All data related to mineral oil operations carried out in any area situated in the **'area of interest for mineral oil operations'** shall remain the property of the Government of India and shall be governed in accordance with the provisions of the Petroleum and Natural Gas Rules, 2025 read with the provisions of the contract executed between Government of India and the Exploration & Production Companies.

ARTICLE 5

INTERIM FINANCIAL ARRANGEMENTS FOR MINERAL OIL OPERATIONS

5.1 For mineral oil operations carried out in any area situated in the **'area of interest for mineral oil operations',** the Exploration & Production Companies shall be required to make deposit of the following amounts in respect of such area, as per the applicable provisions of the Oilfields (Regulation and

Development) Act, 1948 read with the provisions of the notification no. O-22013/1/2001-ONG-III dated 17.03.2003 notified by the MoPNG in the Gazette of India and the Petroleum and Natural Gas Rules, 2025 into two separate accounts held by the State Government of Assam and Nagaland respectively, in equal shares:

A. *fees and expenses payable for grant of petroleum lease;*

B. *security deposit to be made in respect of petroleum lease;*

C. *dead rent or rent;*

D. *ad valorem royalty on the production of mineral oils;*

E. *any other sums payable under the Oilfields (Regulation and Development) Act, 1948 except any penalty or the prevailing market price of mineral oils produced outside leased area; and*

F. *fees and taxes payable to the State Government for all other statutory licenses, clearances, permissions, consents etc. under the applicable provision of any other law for the time being in force.*

5.2 The two State Governments shall henceforth, receive any amounts that become due prospectively as listed in clause 5.1 in equal share, in respect to any mineral oil operation carried out in the **'area of interest for mineral oil operations'**, including from all the existing fields operational from before and situated in the **'area of interest for mineral oil operations.'** This stipulation shall exclude any areas/part of a field not falling in the **'area of interest for mineral oil operations.'**

5.3 In case of any new mineral oil operations in existing fields in the **'area of interest for mineral oil operations,'** the Exploration & Production Companies carrying out mineral oil operations shall take necessary permissions as per clause 4.1 and pay the requisite fees, and other payments as per clause 5.1 and 5.2.

ARTICLE 6
EFFECT OF THE MoU

6.1 This MoU records the mutual understanding of the Parties for expediting exploration, development and production of mineral oil resources situated in the **'area of interest for mineral oil operations'** and merely governs the procedural aspects of conduct of mineral oil operations in the **'area of interest**

8

for mineral oil operations'.

6.2 This MoU is executed without prejudice to the respective rights, claims, titles, interests, contentions, legal positions, and remedies of either Party. Nothing contained herein shall be construed as an admission, recognition, concession, waiver, relinquishment, abandonment, estoppel, or compromise by either Party in respect of any issue. The arrangements contemplated under this MoU are purely interim and ad hoc in nature and shall not create, confer, recognize, alter, or affect any right, title, interest, jurisdiction, claim, or boundary. Further, nothing contained herein shall have any bearing upon, or be relied upon in connection with, the boundary disputes between the States of Assam and Nagaland or any other dispute, proceeding, claim, or matter between the Parties.

ARTICLE 7
MISCELLANEOUS

7.1 No amendments to the MoU shall be valid unless executed in writing with mutual consent and duly signed by all the parties to this agreement.

7.2 In case of any dispute or claim on any matter arising during the course of implementation of this MoU, related to this MoU or any mineral oil operations undertaken pursuant thereto, or in connection with the execution, interpretation, removal of any difficulties in its implementation, performance, or non-performance of this MoU or any or all of the foregoing, the decision of an **Empowered Committee of Secretaries** comprising of Secretary, Petroleum and Natural Gas, Home Secretary, Law Secretary of Government of India and Chief Secretary, State of Assam and Chief Secretary, State of Nagaland shall be final and binding. In case of difference of opinion in any matter before this Empowered Committee, the matter shall be decided by an **Empowered Group of Ministers** consisting of Union Home Minister; Union Minister, Petroleum and Natural Gas; Chief Minister of Assam; and Chief Minister of Nagaland for a decision that shall be final and binding.

7.3 The provisions of this MoU shall apply only to mineral oil operations being carried out in such part of any block, field, contract area, petroleum lease area which falls within the **'area of interest for mineral oil operations'** as described in Schedule- I and shall neither govern nor affect any mineral oil operations, rights, obligations, licences, leases, contracts, permissions, approvals, revenues or any other matter relating to the portion situated outside the **'area of interest for mineral oil operations'**, which shall continue to be governed by their respective applicable laws, contracts, licences, leases and other instruments for the time being inforce.

IN WITNESS WHEREOF, the Parties hereto have carefully gone through the contents of this MoU and agreed to abide by the terms and conditions thereto in totality and have executed this MoU through their respective representative/authorized signatories on the day, the month and the year mentioned in opening para of the MoU.

For and on behalf of
THE PRESIDENT OF INDIA (First Party)
SIGNED, SEALED AND DELIVERED by
Name: ....
Designation: ....
Address: ....
(Authorized Signatory)

For and on behalf of
THE GOVERNOR OF ASSAM (Second Party)
SIGNED, SEALED AND DELIVERED by
Name ______________________________
Designation: --------------------------------------
Address: --------------------------------------
(Representative/Authorized Signatory)

For and on behalf of
THE GOVERNOR OF NAGALAND (Third Party)
SIGNED, SEALED AND DELIVERED by
Name: ....
Designation: ....
Address: ....
(Authorized Signatory)

In the presence of Witness:

1.

2.

3.